

Trade Wars Are Class Wars: How Rising Inequality Distorts the Global Economy and Threatens International Peace, Mathew C. Klein, Yale University Press (2020), 288 Sayfa

Selahattin Armağan VURDU*

İstanbul Ticaret Üniversitesi

Giriş

Bu çalışma Michael Pettis ve Matthew Klein tarafından yazılmış olan Trade Wars Are Class Wars adlı kitabın incelemesidir. Kitabın temel argümanı ülkeler arasında artan eşitsizliğin ticari anlaşmazlıkları artırdığıdır. Bu kapsamda yıllar içerisinde gerçekleşen servet transferine ve ülkeler içerisindeki sınıf çatışmalarına da değinilmektedir. Argüman Çin, Almanya ve Amerika örnekleri ele alınarak incelenmiştir.

Michael Pettis ile Matthew Klein tarafından yazılan ve 2020'de Yale Üniversitesi Yayınlarından çıkan "Trade wars are class wars: How rising inequality distorts the global economy and threatens international peace" isimli kitabın temel argümanı, ülkeler içinde artan eşitsizliğin ticari anlaşmazlıkları artırdığıdır. Bahsedilen eşitsizlik köklerini çok uzun yıllar içinde işçilerden seçkin kesime doğru gerçekleşen servet transferinden almaktadır. Ticari anlaşmazlıklar da bu servet transferinde etkili olmuşlardır. Bu durumda aslında ticari savaşlar da köklerini sınıf çatışmasından almaktadır. Ülkeler içinde bulunan ekonomik sınıflar arasında yaşanan çatışmaların, ülkelerin çıkar çatışması olarak yorumlanmasının sıklıkla yapılan bir hata olduğunun altı çizilmektedir. İşçilerden seçkin sınıfa doğru gerçekleşen sistemik servet aktarımının alım gücünü azaltıp üretimi teşvik etmesiyle azalan tüketim ekonomide bozulmaya sebep olmaktadır. Bu durum, imalat ürünlerinin artmasının yanında hisse senetleri, tahviller ve emlak fiyatlarında artışa sebep olmaktadır. Gerçekleşen yetersiz tüketim bir başka bölgedeki işleri, krizleri etkilemektedir. Kitap, tüketim ve tasarruf arasındaki ilişkiyi inceleyerek bunun yatırım ve ticaret üzerindeki etkisi üzerinde durmaktadır. Argümanlar küresel ticaretin zaman içerisindeki dönüşümü; küresel finansın büyümesi; tasarruf, yatırım ve dengesizlikler; Çin'in mevcut konumuna nasıl geldiği; Almanya'nın mevcut konumuna nasıl geldiği ve Amerikan istisnasının anlatıldığı altı kısımda temellendirilmektedir.

İlk kısımda küresel ticaretin zaman içerisindeki dönüşümü üzerinde durulmuştur. Uluslararası ticaretin yıllar içinde geçirdiği değişim, Adam Smith'in uzmanlaşma

** Dr. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü, savurdu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-58-36-876X

teorisinin yarattığı etkiden başlanarak incelenmiştir. Burada iktisat tarihine kısa bir yolculuk yapılmaktadır. Adam Smith'in uzmanlaşma teorisinin akabinde, buhar makinesinin yaygın kullanımı ve telgrafın icat edilmesiyle birlikte kitlesel üretim artmaya başlamıştı. Uluslararası ticaret o günden sonra büyük bir ivme kazandı. Buradan bir başka iktisat tarihçisi olan David Ricardo'nun karşılaştırmalı üstünlük teorisine atıf yapılmaktadır. Ricardo'nun teorisi ulusların özelleşmeyle birlikte elde edeceği üstünlüğü ticaret ilişkilerinde kullanması üzerineydi. Buna göre, eğer bir ülke bir ürünü üretmekten diğer bir ürünü üretmesine kıyasla daha fazla kazanç sağlayabiliyorsa onu üretmeliydi ve bu alanda özelleşmeliydi. İhtiyaç duyduğu diğer ürünü de o üründe özelleşmiş olan bir başka ülkeden almalıydı. Bahsedilen fikirlerin ortaya atıldığı dönemlerde ticaret, hammadde ve son ürünlerin ticareti üzerinden gerçekleşiyordu. Günümüzde ise ticaret çok katmanlı ve bu fikirlerin uygulanmasının çok ötesine geçmiş durumda. Bu noktada kitapta, Amerikan sistemini anlayabilmek için George Washington ve Alexander Hamilton'ın yerel imalat kapasitesinin gelişmesi için ulusal güvenliğin bir zorunluluk olduğu görüşüne ve Amerika için bunun anlamına atıf yapılıyor. Bu görüşün altında yatan, girişimciliğin ve yatırımların desteklenmesi amacı, Amerika'nın uzun vadedeki ekonomik ilerleyişinin yol haritasını çizen unsur olarak değerlendiriliyor. Amerika'nın ekonomi tarihinin anlaşılması, dünyanın ticaretini ve ekonomik gelişimini etkilemiş olmasından ötürü önem arz ediyor. Korumacı politikaların zaman içerisinde dünya ticaretinde sebep olduğu azalma, emperyalizmin hız kazanmasına sebep olmuş ve Amerika'nın açık kapı politikasına geçmesine zemin hazırlamıştır. Sürecin dünya savaşları ile sonlandığı ve dünya düzeninin yeniden şekillendiği ifade ediliyor. Bu dönemde, birçok ülke savaşın yıkıcı sonuçları ve ağır borç yükleriyle karşı karşıya kalmıştı. Yazarların ifadesine göre Amerika zarar görmeyen bir güç olarak yeni bir düzene öncülük edebilecekken bunu yapmamıştır. Kitapta, savaşlar arasında yaşanan Büyük Buhran'ın uluslararası ticaret üzerindeki olumsuz etkilerine de değinilmiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın ticaret şekillerinde yol açtığı değişimin nedenleri hem teorik hem de sayısal verilerle ortaya konmaktadır. Değerlendirmeler bölge ve ülkelerin içinde bulunduğu ekonomik durum ve dönemin ticaret değerleri göz önünde tutularak yapılmaktadır. Dönemin önemli gelişmeleri olarak değerlendirilen Uluslararası Ticaret Örgütü'nün kuruluşu, Marshall planı, GATT ve Dünya Ticaret Örgütü'nün kuruluşundan da bahsedilmektedir. Savaş sonrası politik kısıtlamalar ekonomik anlamda toparlanmayı yavaşlatmış olsa da 1980li yılların sonlarında konteyner ile taşımacılığın keşfedilmesi uluslararası ticaretin uzun mesafelere daha kolay ve daha ucuz yapılmasının önünü açmış ve küresel ticareti dönüştürmüştür. Kolay ve ucuz taşımanın yanında deniz taşımacılığıyla süreler de kısalmıştır. Uluslararası ticarete veriler de büyük önem arz etmektedir. Kurumların yüksek vergilerden kaçınmak için gösterdikleri çaba ticaret akışı verilerinde düzensizlik yaratmaktadır. Yazarlar ilgili düzensizlikleri tarihten ve günümüzden örneklerle de detaylı bir şekilde açıklamaktadırlar.

Kitabın ikinci kısmında küresel finansın büyümesi ele alınmıştır. Bu bölümde dünyanın finansal açıdan gelişimi ve dönüşümü tarihsel bir düzen içinde anlatılmaktadır. Kitapta böyle bir bölüme ticari ilişkilerin, finans ve ticaret arasındaki bağdan ötürü finansal ilişkiler kavranmadan anlaşılamayacak olması nedeniyle yer verilmektedir. Finansal işlemlerin büyük bir kısmı mal ticareti ve taşımacılık yoluyla gerçekleşmektedir. Uluslararası finansal akışın büyük bir kısmını ticaret finansmanı oluşturmaktadır. Bir diğer deyişle üretim ve ulaştırma maliyetleri finansal işlemlerin en büyük kalemlerindedir. Yatırım fırsatları arayışı ve hisse, borç, sigorta gibi finansal teknolojiler de finansal akışın kalan kısmını oluşturmaktadır. Finansal akışlar ticaret akışına eşit ve

ters yönlü bir etki göstermektedir. Küresel ticaret gelişimini anlayabilmek için finansal döngünün anlaşılması önemlidir. Dolayısıyla küresel anlamda finansal döngülerin tarihinden bahsedilmektedir. Değerlendirme 1820'li yıllardan başlayarak günümüze gelmektedir. Değerlendirmeler dönemin koşulları göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. 1820 yılının başlangıç tarihi olarak seçilmesinin arkasındaki temel neden, o dönemde küresel anlamda ilk kredi patlamasının yaşanmasıdır. İngiltere'nin 19.yüzyılda Napolyon Savaşlarını kazanmasının ardından yaşadığı hızlı büyüme ve teknolojik ilerleme süreci takip eden (savaştan kaynaklı oluşan belirsizlikten ötürü zengin İngilizlerin yatırım arayışıyla da birlikte) yıllarda uluslararası borçlanma artmış ve küresel kredi patlamasına sebep olmuştur. Ardından da küresel finansal kriz baş göstermiştir. Yazarlar bu süreçte yaşananların gelecek dönemlerde tanıdık bir hale geldiğini belirterek 2008 krizi gibi krizlerin tarihte örneklerinin bulunduğu işaret etmektedir. 1830'lu yıllarda toparlanma başladıktan sonra tahıl kıtlığının ortadan kalkmaya başlaması fiyatların düşmesine yol açmıştır. Fiyatlardaki düşüş çiftçi olmayan İngilizlerin satın alma gücünde artışa sebep olmuştur ve likidite koşullarında değişiklik yaratmıştır. Bu durum para basma yetkisine sahip yeni bankaların doğuşuna yol açmıştır. Aynı zamanda finansal koşullarında gevşeme yaşayan Amerika, İngiltere'den borçlanmaya başlamıştır. Düşük ithalat seviyesi ve yavaş ekonomik büyüme borç ödemelerinin yapılamamasına neden olmuştur. Yapılamayan ödemeler uluslararası borç krizinin önünü açmıştır. 1850'li yıllarda Avrupa'nın uzun bir genişleme sürecine girmesi, ihracat ve ithalatta neredeyse iki katı kadar bir artış yaratmakla birlikte demiryolu, buharlı gemi ve telgraf kabloları gibi yüksek teknoloji endüstrilerde yatırım patlamasına sebep olmuştur. Güçlü büyüme finansal gelişmelerde de karşılığını bulmuştur. Amerika'nın yanında Fransa ve İtalya gibi ülkelerde bankacılık alanında ciddi gelişmeler olmuştur. Söz konusu gelişmeler, orta sınıf tasarruflarının yatırım projelerine yönlendirilebilmesinin önünü açmıştır. Almanya'da bankacılık sisteminde de benzer bir büyümeye görülmüş ve anonim şirketler ortaya çıkmıştır. Artan para arzı, spekülasyonlara sebep olarak uluslararası borçlanmayı artırması ve ticaret alanında dengesizlikler yaratmıştır. 1873 yılında Viyana'da borsanın çökmesiyle birlikte kriz, önce Atlantik tarafında sonra da Avrupa tarafında hissedilerek dünya çapında bankaların batışına zemin hazırlamıştır. 20 yüzyıla geldiğimizde ise Arjantin artan ihracat hacmi sonrası altyapı ve askeri harcamaları için borçlanmaya başlamış ancak İngiltere bankasının indirim haddini yükseltmesiyle bu durum zora girerek Arjantin'i krize sürüklemiştir. 1970'li yıllarda az gelişmiş ülkelerde yaşanan kredi patlaması ve 2008 krizine de değinilmektedir. Euro'nun kabulünden sonraki süreç kısa bir şekilde değerlendirilmiştir. Takiben 2008 krizini diğer borçlanma krizlerden ayıran noktanın bankacılık düzenlemelerindeki yapısal farklılıklar olduğu belirtilmiştir.

Üçüncü kısım tasarruf, yatırım ve dengesizlikler üzerinedir. Bu bölüm kitabın iddiasının anlaşılması için sağlam bir temel oluşturmaktadır. Kitap, ticaret savaşlarının aslında sınıf savaşları olduğunu savunmakta ve bunun altında yatan ana neden olarak başka ülkelerdeki üretim fazlasını işaret etmektedir. Bu bölümde de bu fazlanın nasıl oluştuğu, yatırımların buradaki rolü ve ticari dengesizliklere nasıl sebep olduğu açıklanmıştır. Kısaca ifade etmek gerekirse tüketimin baskılanması daha fazla tasarruf yaratarak üretimi tüketimin üstüne çıkaracak yatırımların finanse edilmesinin önünü açmaktadır. Ancak tüketimi keserek yapılacak olan yatırımlar daha düşük üretime sebep olabilir. Yüksek kapasite, yeni yatırımların önünü keserek daha düşük yaşam standartlarına sebep olabilir. Burada talep, üretim, tüketim, yatırım, tasarruf, ithalat, ihracat ve GSYİH arasındaki ilişki basit denklemlerle iktisadi altyapıya sahip olmayan

okuyucunun da rahatlıkla anlayabileceği bir şekilde ifade edilmiştir. Denklemlerin anlaşılması ticari açığın ve fazlanın nereden kaynaklandığını kavrayabilmek açısından önemlidir. Buraya ilişkin dikkat edilecek en önemli husus yatırım ve tasarrufların birçok ülkede denk olmadığıdır (tanım gereği denk olsalar da). Dolayısıyla bazı ülkeler ürettiklerinden daha fazlasını tüketirken diğerleri tam aksi yönde hareket etmektedir. Aradaki denge ticaret yoluyla sağlanmaktadır. Sonuç olarak önümüze ticari açığa ya da fazlaya sahip olan ülkeler çıkmaktadır. Ülkelerin açık ya da fazlaya sahip olması ticarete dengesizlikleri yaratan faktördür. Kapalı ekonomilerle kıyaslandığında tarafların daha iyi bir noktaya gelmesi beklense de sonuç her zaman olumlu olmamaktadır. İthalatın yerel üretimi saf dışı bırakması, harcamanın kısılması ve tasarrufun artması anlamına gelecektir. Bu durum ülkelerdeki seçkinlerin, gelirin onu harcayacak işçilere değil daha fazla birikim sağlayarak yatırım yapabilecek olan seçkinlere aktarılması kararından kaynaklanmaktadır. Bununla ilişkili olarak yüksek tasarruf ve yüksek maaş olmak üzere iki kalkınma modelinden bahsedilmektedir. Yüksek tasarruf modeli sıradan insanların daha az harcamasını, devletin ve işletmelerin daha çok harcamasını esas almaktadır. 18.yüzyılda İngiltere'nin öncülük ettiği bu modelin yürüyebilmesi için otoriter politik kültür ya da yüksek derecede merkezileşme gerekmektedir. Yüksek maaş modelindeyse yüksek maaşlarla yaşam standartlarının yükseltilmesi hedeflenmektedir. Modelleri kullanan ülkeler ve gelişimleri değerlendirilmiştir. Açıklamalar, iktisat tarihinde kendisine yer bulmuş önemli iktisatçıların teorilerine atıflar yapılarak desteklenmiştir. Kıtlığın 20.yüzyılın sonlarına doğru bir problem olmaktan çıkması ve küresel anlamda bolluk dönemine girilmesi yetersiz tüketimden kaynaklı yatırımların önünde engel oluşturmuştur. Piyasalardaki etkisi kitapta grafiklerle ve destekleyici istatistiklerle açıklanmıştır. Tüketim ve yatırım arasında oluşan bu durum eşitsizliği artırıcı bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Ülkelerin tükettiklerinden fazlasını üretmesiyle ortaya çıkan tasarrufların finansal piyasalar aracılığıyla uluslararası hareketi, ülkelerin ödemeler dengesi üzerinden takip edilmektedir. Ticaret akışı, cari işlemler hesabı yoluyla takip edilirken sınır ötesi varlık alımları, merkez bankası rezervlerindeki değişiklikler gibi konular finansal hesaplar üzerinden takip edilmektedir. Bu kavramlar iktisat terimlerine uzak herhangi bir okuyucunun da anlayabileceği şekilde basitçe açıklanmıştır. Dolayısıyla söz konusu kitap sadece iktisat alanı uzmanlarına değil alana ilgi duyan, öğrenmeye meraklı daha geniş bir okuyucu kitlesine hitap ediyor denilebilir. Fazlaların ya da açıkların aslında iyi ve kötü olarak kesin şekilde ayrılamayacağı ifade edilmektedir. Fazlaya sahip olan bir ülke açığa sahip bir başka ülkedeki kalkınmayı finanse ederek yaşam standartlarını yükseltebilir. Yazarlara göre paranın nasıl artırıldığı ve harcandığı temel husustur. İtme ve çekme dengesizliğe neden olan iki unsurdur. İtme insanların iyi yatırım imkanları varken tasarruf yapması, çekme ise insanların kazandıklarından daha fazla harcamak ve yatırım yapmak istemesidir. Cari açığa sahip ülkeler çekme durumunda dengesizlikten sorumlu iken fazlaya sahip olan ülkeler itme durumunda dengesizlikten sorumludur. Yazarlar ani ve büyük ölçekli sermaye akışının ülkelerde balonlara ve ekonomik krize yol açabileceğini belirterek bu durumu 1870'lerin Alman İmparatorluğunu örnek göstererek açıklamaktadır.

Dördüncü kısımda Çin'in günümüzdeki fazlasının nasıl oluştuğu, mevcut konumuna nasıl geldiği açıklanmıştır. Çin, Amerika ve Almanya ithalat ve ihracatta dünyada lider konuma sahip ülkeler oldukları için ticari ilişkileri incelerken onları baz almak anlamlı bir adım olarak görünmektedir. Çin, 1978 yılında Komünist partinin liderliğe geçmesiyle birlikte Deng Xiaoping önderliğinde Maoçu politikalardan reformist politikalara

geçmiştir ve uzun süreli bir büyüme ivmesi yakalamıştır. Bu ivme yaşam standartlarında da ilerlemenin önünü açmıştır. Çin hükümetinin kalkınma modelinde işçiler, yeni iş fırsatlarından dolayı kentlere gelmiş ve düşük ücretle çalışmaya başlamıştır. Böylelikle fiziksel yatırımları finanse edebilmek mümkün olmuştur. Çin için yatırım her zaman tüketimin önünde olmuştur. Bahsedilen yüksek tasarruf büyüme modeli başarılı olmuş olsa da artık ömrünü doldurduğu ve hem Çin hem de dünyanın kalanı için problem yaratan bir hale geldiği değerlendirilmektedir. Yazarlara göre temel sebep yatırımların, karşılanmamış ihtiyaçları karşılamamanın ötesine geçerek anlamını yitirmesi ve kaynakların boşa harcanmasıdır. Yazarlar, Çin'in durumu geri çevirmek için yatırım yerine tüketimi önceliklendirmesi gerektiğini değerlendirmektedir. Bir diğer deyişle günümüze kadar gelmiş olan işçilerden, şirketlere ve devlete doğru gerçekleşen alım gücü transferinin değişmesi gerekmektedir. Pandeminin hayatımıza girmesi birçok alanda etkili oldu ancak kitap pandemi öncesinde yazılmış olduğu için bu etkilerden bahsedilmemektedir. Pandeminin ardından Çin politika değişikliğine giderek deniz aşırı pazarlara bağlılığını azaltmak için Çift Dolaşım Stratejisi adını verdiği yeni bir kalkınma modeli benimsemeye karar vermiştir. Başkan Xi Jinping modelin iç döngüye odaklanarak yerel üretim, dağıtım ve tüketimi önceleyeceğini belirtmiştir. Modelle birlikte yenilik ve ekonomik gelişme hedeflenmektedir. Modelin amacı hane halkı gelirlerini ve tüketimini artırarak orta sınıfı genişletip, servet dağılımındaki mevcut açığı daraltmak olarak ifade edilebilir. Söz konusu politikanın yazarların kitapta verdikleri önerilerle paralel olduğunu söylemek mümkündür. Yazarlardan Michael Pettis, sürecin gerektirdiği büyük ölçekli servet transferinin kolayca başarılamayacağını altını çizmektedir (Yao, 2020; Tang, 2021). Çin'in bulunduğu konuma nasıl geldiği, dönmesinin neden zor olduğu dört ayrı aşamada ele alınmaktadır. Zaten yazarlar Çin'in büyümesini incelerken bir bütün olarak analiz etmenin yanlış bir yaklaşım olduğunu, farklı dönemlere bölerek incelemenin daha yerinde olacağını ifade etmektedirler. Bu dört dönem; reform ve açılma, Çin kalkınma modeli, yüksek yatırımdan aşırı yatırıma doğru ve 78 ruhu olarak ayırmaktadırlar. Reform ve dışa açılma döneminde Çin'in reformları yapmadan önceki ekonomik durumu ve reformlar yürürlüğe konulurken karşılaşılan zorluklara değinilmektedir. Söz konusu veriler istatistiklerle desteklenmektedir. Reformun ilk sonuçlarından da bahsedilmektedir. İkinci aşamada Çin'in kalkınma modeli açıklanmakta ve ilk aşamada karşılaşılan sıkıntıları aşmaya yönelik atılan adımlara değinilmektedir. İlgili kısımda değinilen önemli konulardan bir tanesi ise Çin'deki hukou sistemidir. Hukou Çin'de hane halkı kayıt sistemi anlamına gelmektedir. Resmi olarak 1958 yılında ortaya çıkan sistemin yönetimi ve politikalarıyla ilgili konular 80'ler itibari ile merkezi sistemden yerel yönetimlere devredilmiştir. Bu yüzden politikalar bölgeden bölgeye değişiklik göstermektedir. Hukou'lar tipine ve konuma göre olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Tipine göre Hukou'lar tarım ve tarım dışı olarak ikiye ayrılmaktadır. Konuma göre olan Hukou'lar kişilere doğuştan gelmektedir ve kişiler, ailelerinin kayıtlı oldukları yere kayıt olmaktadır. Hukou'lar kişilerin gerçek konumunu göstermez yani bir bölgede kayıtlı olan kişi bir başka bölgede çalışıyor olabilir ancak Hukou sistemi kamu hizmetlerine erişimi denetlediği için bölgesi dışında yaşayan işçiler kamu hizmetlerinden kısıtlı oranda faydalanabilmektedirler (Song, 2014; Tang, 2021). Bu sistemin regresif bir vergi gibi işlediği ifade edilmiştir. Gelirden alınan vergiler progresif ve regresif olarak ayrılmaktadır. Regresif vergi sisteminde vergi oranı gelir seviyesi arttıkça azalmaktadır. Yani düşük gelir grubuna uygulanan vergi oranı yüksek gelir grubuna uygulanan vergi oranından daha fazladır. Progresif vergi ise tam tersi şekilde gelir seviyesi arttıkça vergi oranının artması anlamına

gelmektedir (Nichols & Wempe, 2009).¹ Bu sisteme göre işçiler eğitim, sağlık gibi faydaları kapsayan ulusal sosyal güvenlik payını nerede yaşadıkları fark etmeksizin ödemektedirler ancak bu faydadan sadece resmi olarak kayıtlı buldukları bölgede yararlanabilmektedirler. Bu milyonlarca fakir Çinlinin, görece olarak zengin olan yerel yönetimleri desteklemek pahasına sosyal harcamalarının kısılması anlamına geldi. Zaten Çin'in vergi sisteminin de regresif olduğu belirtilmiştir. Üçüncü aşamada Çin'in finansal sistemine değinilmektedir. Yazarların belirttiğine göre Çin, Partinin temel politik amaçlarıyla uyumlu olan her şeye fon sağlayan bir finansal sisteme sahiptir. Bu strateji bir noktaya kadar başarılı olmuş olsa da doyum noktasından sonra yatırım patlaması yaratmış ve ciddi anlamda bir verimsizliğe neden olmuştur. Bahsedilen politika, ekonomide bozulmalar yaratmıştır. Çin için temel dengesizlik sebeplerinden biri olan cari işlemler dengesinde bir düzelme görülmüş olmasına rağmen hala dışsal denge zayıf ve eskiye dönmeye meyillidir. Çin'in cari fazlası tekrar artarsa bunun Dünya'nın kalanına ciddi zarar verebileceği ifade edilmektedir. Dördüncü aşama ise 78 ruhudur. Artan gelir eşitsizliği ve ucuz kredi kullanımındaki patlama Çin için yeni reformlar gerektiğine işaret etti denebilir. Yazarların bunun için önerisi yerel tüketimin artırılmasıdır. 78 Ruh olarak bahsedilen de bu reform gerekliliğidir.

Beşinci kısım Almanya'nın fazlasının nereden kaynaklandığını anlamaya yöneliktir. Berlin duvarının yıkılmasıyla Doğu Almanya'nın kapitalist ekonomiye entegre oluştundan başlanmaktadır. Söz konusu durum Almanya'nın ekonomik sürecini etkilemekle birlikte toplum ve politikasında da ciddi değişikliklere sebep olmuştur. Sadece Almanya için değil aslında dünya için de önemli bir konu olmuştur. Yoksulluk ve güvensizlik artışı, maaş kesintileri sıradan işçilerin karşılaştıkları sorunlar olmuştur. Bu dönemde de işçilerden sermaye sahiplerine doğru gelir kayması yaşandığı ifade edilmektedir. Yüksek kazançlı kesime gelen vergi kesintileri ve anlamlı bir miras vergisinin olmayışı da durumun destekleyicileri olarak ifade edilmektedir. Alım gücünün yönündeki bu değişim insanların kazandıklarından daha azını harcamalarının önünü açmıştır. Oluşan tasarruf fazlası kredi olarak çoğunlukla Avrupa ülkelerine verilmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi verilen krediler bir başka yerdeki insanların normalden daha fazla borçlanmasına yol açmıştır. Avrupa'daki komünist rejimlerin son bulması da Almanya'nın ekonomik sürecini etkileyen bir gelişme olmuştur. Almanya içinde ise birleşmeyle birlikte bazı politik ve sosyal konular gündeme gelmiştir. Finansal endişelerin önüne geçebilmek adına Batı Almanya şansı tarafından konfederatif bir yapı oluşturulması teklif edilmiştir. Doğu Almanya'nın içinde bulunduğu borç yüküne yardım etmek için bu değişimler atılması gerekli olan adımlar olarak sunulmuştur. Ek olarak Doğu tarafından gelebilecek göçlerin önüne geçmek için Batı tarafının sosyal güvenlik ve vergi sistemleri de Doğu tarafına doğru genişletilmiştir. Birleşme'nin özellikle de Batı tarafı için etkileri sonradan daha net anlaşılmıştır. Büyüme oranı uzun bir süreden sonra oldukça düşük seviyelere gerilemiştir. Devletin katı politikalarından da kaynaklanan makroekonomik göstergelerdeki kötüye gidiş, yatırım harcamalarını da olumsuz etkilemiştir. Doğu Avrupa'nın liberalleşmesiyle birlikte yatırımlar o bölgeye doğru kaymaya başlamıştır. Yatırımların kayması aynı iş için daha az ücret ödenmesi anlamına gelmektedir. 2000'li yıllardan sonra artan üretimin kaynağı diğer ülkelerdeki tesislerdir. Başka ülkelere geçebilme ihtimali işverenlere maaşları düşük tutma

1 Nichols, D. R., & Wempe, W. F. (2009). Regressive tax rates and the unethical taxation of salaried income. *Journal of Business Ethics*, 91(4), 553-566. doi:10.1007/s10551-009-0131-z

imkânı vermiş ve sendikaların çabaları boşa çıkarak 90'lı yıllarda imalat sektöründe istihdam oranlarında ciddi bir düşüş gözlemlenmiştir. Düşüş seçimlere konu olarak devlet politikalarında değişikliğe gidilmesinin önünü açmıştır. Euro bölgesi içinde yer almanın Alman hükümetinin alacağı politika önlemlerinin önünde oluşturduğu kısıtlara da değinilmiştir. 2002 yılındaki seçimlere giderken o dönem işsizlik seviyesinin azaltılması amacıyla bir komisyon kurulmuş ve bu komisyonun başına Volkswagen'de uzun süredir insan kaynaklarının başında bulunan ve dönemin şansölyesi olan Schröder'in eski bir arkadaşı olan Peter Hartz getirilmiştir. Hartz Komisyonu Ağustos 2002'de sunmuş olduğu raporda devletin işsizlik ödemesinin, insanların mevcut işlerde çalıştıklarında kazanacaklarından daha iyi olduğunu belirtmiştir. Raporda sağlanan faydaların seviyesinin düşürülmesi ve süresinin kısaltılması çözüm olarak sunulmuştur. Böylece insanların çalışmaya zorlanmasıyla işsizlik oranının azalacağı düşünülmektedir. Bu ortamda gidilen seçim oldukça yakın geçmesine rağmen Schröder görevine devam etmiş ve reform programına Ajanda 2010 adıyla devam etmeye karar vermiştir. Bu ajanda sağlık sistemi, işçi sözleşmeleri ve sosyal faydaların vergi yükünün azaltılması amacıyla kesilmesi gibi büyük değişiklikleri içermekteydi. Söz konusu durumların yarattığı politik ortama ve getirdiği ekonomik durumlara detaylıca değinilmiştir. Süreç içerisinde işçi maaşlarında kesintiler olmuş, saatlik ücret ve sosyal faydalarda düşüş yaşanmıştır. Almanya'da servet dağılımında görülen eşitsizlik özellikle 90'ların ortalarına doğru aşırı boyutlara ulaşmaya başlamıştır. Servet dağılımındaki bu eğilimin nedenlerinden biri zengin Almanların varlık tercihleri olmuştur. Almanya'nın dönüşümünde ticaret ve finansal bağlar etkili olmuştur. Dolayısıyla Almanya'daki değişim dünyanın kalanında da farklı yönde etkisini göstermiştir. Almanya'da oluşan ticaret fazlası finansal akış yoluyla diğer Avrupa ülkelerine geçti ve onların ekonomik göstergelerinde dengesizlikler yaratmıştır. Borçlanmayla birlikte kazandıklarından fazlasını harcamaya başlamışlardır. Artan harcamalar Avrupa'da yaşanan 2008 Euro krizinin temelini hazırlamıştır. Sonrasında Almanya bu durumun önüne geçmek için bazı politik adımlar atmıştır. Gelişmeler açıklayıcı şekilde ele alınmaktadır. Kriz sonrası dönemde Avrupa ekonomisi de kriz öncesi Almanya ekonomisine dönüşmeye başlamıştır.

Altıncı bölümün konusu Amerikan istisnasıdır. Amerika'nın durumu Çin ve Almanya'dan farklıdır ancak Almanya ile ortak özelliklere sahiptir. Gelir dağılımının emekten sermayeye kaymış olması, artan eşitsizlik, Amerikan şirketlerinin Meksika ve Çin'e yönelmeleri ve yapılan vergi kesintileri benzer olsa da Almanya fazla verirken ABD dünyanın en büyük açığa sahip ülkesi olarak kalmıştır. ABD'nin finansal sisteminin esnekliği ve boyutu ABD örneğinde farkı yaratan unsur olmuştur. 90'ların sonunda yabancıların finansal varlık satın almalarıyla aşırı tasarruflar ABD'ye girmeye ve servet transferi tüketiciden endüstrilere doğru kaymaya başlamıştır. Amerika cari fazla veren tipik ülke özellikleri göstermesine rağmen cari açık sahibi olmasının altındaki neden tartışılmıştır. Hane halkı gelirlerindeki eşitsizliğin artışı, servet dağılımını da etkileyerek seçkin sınıfın sermaye gelirlerinde aşırı birikme yaratmıştır. Ancak hane halkı sektöründeki söz konusu değişim Amerika'nın istisnai durumunu açıklamaya yetmemektedir. O nedenle cari işlemler dengesini bağımsız bir değişken gibi düşünmek gereklidir. Yazarlara göre Amerika'yı Almanya'dan ayıran en önemli fark yabancıların Amerikan varlıklarına olan arzularıdır. Rezerv varlığı olarak altın standardının kullanıldığı dönemi finansal değişimleri açıklamak ve küresel etkisine değinmek adına ele almışlardır. Sonrasında Bretton Woods sisteminin kabul edilmesi ve Amerika'ya sağladığı avantajdan bahsedilmiştir. 1950'lerin sonuna doğru Bretton Woods sisteminin istikrarsızlaşmaya başlaması, Amerikalıların yabancılardan daha fazla varlık almasıyla

sonuçlanmıştır. Dünyada doların baskın olduğu yeni bir rejim ortaya çıkmıştır. Uluslararası ticaretin büyük kısmı dolar üzerinden gerçekleşmeye başlamıştır. Böylece Bretton Woods II doğmuştur. Değişimlerin yaşandığı sırada küresel anlamda neler olduğu örneklerle birlikte açıklanmıştır. Yabancıların dolar cinsinden varlık alımındaki artışa Amerika iyi bir karşılık verememiştir. Yazarlar ne yapılmalıydı sorusuna da cevap vererek Amerika'nın süreç içerisindeki politikalarını açıklamaktadır. Bahsedilen politikalar aslında Amerika'yı 2008 krizine sürükleyen politikalar olarak da ifade edilebilir. Amerikan varlıklarına olan talebi karşılamak amacıyla yaratılan özel etiketli mortgage destekli tahviller sonrasında krizin başlıca sebebi olarak Amerika'nın önüne gelmiştir. Talepte yaşanan artış ve hükümetin bunu karşılayamaması mortgage kredilerinde patlamaya sebep olarak kredi standartlarının düşmesinin önünü açmıştır. Hem tüketim hem de yatırımlarda bir artış meydana gelmiştir. Finansal krizden sonra küresel harcama ve tasarrufların dengeye gelmesi ve Amerika'nın cari açık veren bir ülkeden fazla veren bir ülkeye dönüşmesi beklenirken Amerika açık vermeye devam etmiştir. Sınır ötesi tasarruf fazlasının Amerika'ya gelişinin devam etmesi bunun nedeni olarak ifade edilebilir.

Sonuç olarak ticaret savaşlarının aslında düşünüldüğü gibi ülkeler arası çıkar anlaşmazlıklarından kaynaklanmadığı aslında seçkinler ve işçiler arasındaki varlık farkından doğan sınıf çatışmasından kaynaklandığı ifade edilmektedir. Bu durumdan en çok etkilenen ülke Amerika olmuştur çünkü uzun yıllar dünyadaki fazla tasarruf ve ürün Amerika'ya doğru akmıştır. Şimdi ise artık dünya geçtiğimiz yıllardan çok daha büyüküktür ve Amerika'nın bunu taşıyabilecek gücü yoktur. Amerika'nın öncelikle kendi ülkesindeki sınıf çatışmasını sonlandırması, gelir eşitsizliğini azaltmak için adımlar atması gerektiği belirtilmektedir. Gerekli bu adımların neler olduğuna dair yazarlar fikirlerini sunmaktadır. Bahsedilen fikirlerden bazıları istenmeyen finansal akışın özel sektörden federal hükümete kayması, federal harcamaların artırılarak Amerikalı imalatçılar için talebin devamlılığının sağlanması ve bazı hükümetlerin olası krizlerden korunmak için dolar cinsinden acil durum tasarrufu yapmasının önüne geçmenin bir yolunu bulmak olarak ifade edilebilir. Yine de yazarlar bu çözümlerin kısa vadede etkili olacağını belirtmektedir. Asıl yapılması gereken gelir eşitsizliğinin azaltılması ve dünyanın ABD finansal sistemine olan bağlılığının azaltılmasıdır. Kitapta, Çin ve Almanya gibi fazla veren ülkeler için de ülkelerindeki gelir eşitsizliklerini nasıl düzelttiklerine dair öneriler sıralanmaktadır. Ülkelerin açık veriyor olması diğer ülkeleri de etkilediğinden küresel dengenin sağlanabilmesi için bu adımların gerekliliğine işaret edilmektedir.

Kitabın Yazarları Hakkında Bilgi:

Michael Pettis Pekin Üniversitesi Yönetim Okulunda Finans Profesörü olarak görev yapmaktadır ve çalışmalarında Çin'in finansal pazarlarına yoğunlaşmaktadır. Geçmiş yıllarda Tsingua Üniversitesi İktisat ve Yönetim Okulunda ve Columbia Üniversitesi İşletme Enstitüsünde ders vermiştir. Bağımsız danışmanlık çalışmalarında da bulunmaktadır (CEPR, t.y.). Matthew C. Klein ise Barron's'ta ekonomi yorumculuğu yapmaktadır. Geçmiş dönemde Financial Times, Bloomberg View ve Economist için yazılar yazmıştır. Yale Üniversitesinde yerel politikalar ve uluslararası ilişkilere odaklanarak tarih okumuştur (Institute for New Economic Thinking, t.y.).

Extended Abstract

Based on the argument that increasing inequality between countries increases trade disputes, the book titled 'Trade wars are class wars: how rising inequality distorts the global economy and threatens international peace' states that inequality results from the transfer of wealth from workers to elites over time. Trade disputes are also rooted in class conflict, as they are effective in transferring wealth. The transfer of wealth from the workers to the elite class reduces purchasing power and encourages production. Decreasing consumption causes deterioration in the economy. The increase in production causes not only the prices of manufactured products but also the prices of stocks, bonds and real estate to increase. Insufficient consumption was causing crises in other regions. The arguments are explained by considering the examples of China, Germany and The United States. The book consists of six chapters. In the first chapter, the transformation of global trade over time is discussed. Here, starting from Adam Smith's theory of specialization, the effect of steam engines and telegraphs on production is evaluated and the multi-layered trade of today is explained. Along with the negative effects of the Great Depression on international trade, the changes caused by the Second World War in trade are revealed with the reasons and numerical data. The establishment of the International Trade Organization, the Marshall Plan, the GATT and the establishment of the World Trade Organization are also discussed. The second chapter focuses on global financial growth. In order to better understand the relationship between finance and trade, the financial development of the world is examined historically. Understanding financial relationships is important because most transactions take place through trade in goods and transportation. It is stated that financial flows have an equal and opposite effect to the trade flow. Evaluation of financial cycles comes from the 1820s to the present day. The reason for choosing the year 1820 is that the first global credit boom was experienced at that time. In their analysis, the authors point out that examples similar to the 2008 crisis have occurred over time. In the third chapter, the relations between savings, investment and imbalances are examined in the axis of how the surplus of goods occurs, its role in investments and how it causes trade imbalances. The suppression of consumption paves the way for financing investments that will increase production above consumption by creating more savings. Although investment and savings are equivalent by definition, they are not equivalent in many countries, so some countries consume more than they produce. The balance is achieved through trade. In the fourth chapter, how China reached its current position is evaluated. China has gained a growth momentum by switching from Maoist policies to reformist policies. In the Chinese model, workers migrate from villages to cities and work for low wages, paving the way for financing physical investment. Although this model is successful, it is now stated that it has become a problem for both China and the rest of the world. The authors

recommend that China prioritize consumption over investment to change the situation. Although not mentioned in the book, China's new development model, the Dual Circulation Strategy, is in line with this proposal. The model focuses on the inner cycle and puts local production, distribution and consumption in the foreground. The model is expected to bring innovation and economic development. The aim of the model is expressed as expanding the middle class by increasing household incomes and consumption, and reducing the gap in wealth distribution. The assessment is made by dividing China's growth into four different periods: reform and opening up, the Chinese development model, from high investment to overinvestment, and the spirit of 78. In the reform and opening up period, the situation before the reforms and the difficulties encountered in the reform process are discussed. In the Chinese development model period, what the model is and what kind of steps were taken to overcome the difficulties encountered in the previous period are explained. The authors refer here to the hukou system of China. It is stated that hukou, which means household registration system, leads to the reduction of social expenditures of the Chinese people to support local governments. In the third period, which is from high investment to overinvestment, China's financial system is evaluated. After a while, China's funding of everything that was in line with its policies created disruptions in the economy. The need for reform is pointed out by pointing to the boom in income inequality and cheap credit use during the 78-spirit period. The fifth chapter, starting with the fall of the Berlin Wall, aims to understand where the surplus of Germany originated. After the collapse of the Wall, there was a shift in income from workers to capital owners. The change in the direction of purchasing power led to a cut in spending. The fact that some of the savings surplus was given to European countries as loans caused people elsewhere to borrow more. In the sixth chapter, the exceptional situation of The United States is discussed. Although the United States is similar to Germany in terms of income distribution from labor to capital and increasing inequality, it is the country with the largest deficit in the world. At this point, it is the flexibility of the US financial system that makes the difference. According to the authors, the most important factor that distinguishes The United States from Germany is the desire of foreigners for The United States assets. Contrary to popular belief, it is stated that trade wars are not caused by conflicts of interest but rather by class conflict. It is stated that the country most affected by this situation is The United States. The reason is the excess savings in the world and the products have flowed to The United States for many years. It is now considered that The United States does not have the strength to bear this and needs to take steps to change the situation. The authors offer recommendations on these steps.

Kaynakça

- Klein, M., & Pettis, M. (2020). *Trade wars are class wars: How rising inequality distorts the global economy and threatens international peace*. Yale University Press.
- Nichols, D. R., & Wempe, W. F. (2009). Regressive tax rates and the unethical taxation of salaried income. *Journal of Business Ethics*, 91(4), 553-566. doi:10.1007/s10551-009-0131-z
- The Centre for Economic Policy Research - CEPR. (t.y.). *Michael Pettis* <https://cepr.org/about/people/michael-pettis> [08.11.2022]. *Journal of Business Ethics*, 91(4), 553-566. doi:10.1007/s10551-009-0131-z
- Institute for New Economic Thinking. (t.y.). *Matthew C. Klein*. <https://www.ineteconomics.org/research/experts/MatthewCKlein> [27.06.2021].
- Song, Y. (2014). What should economists know about the current chinese hukou system? *China Economic Review*, 29, 200-212. doi:10.1016/j.chieco.2014.04.012
- Tang, F. (2021). What is China's dual circulation economic strategy and Why is it important? *South China Morning Post*: <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3110184/what-chinas-dual-circulation-economic-strategy-and-why-it> [27.06.2021].
- Yao, K. (2020). What we know about China's 'Dual Circulation' economic strategy. *Reuters*: <https://www.reuters.com/article/china-economy-transformation-explainer-idUSKBN2600B5> [27.06.2021].